

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 4. juuni 2021
(OR. en)

9147/21

SOC 372
EMPL 278
ECOFIN 564
EDUC 221
SAN 359
GENDER 70
ANTIDISCRIM 70

MÄRKUS

Saatja:	Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Euroopa poolaasta a) 2020. aasta ja asjakohaste 2019. aasta riigipõhiste soovituste rakendamise hindamine – tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus – Heakskiitmine

Delegatsioonidele esitatakse lisas eespool nimetatud arvamus, eesmärgiga kiita see heaks nõukogu (tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimused) 14. juuni 2021. aasta istungil.

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus

2021. aasta Euroopa poolaasta tsükli kohta

Preambul

Euroopa Liidu toimimise lepingu IX ja X jaotise sätete alusel; kooskõlas artiklitega 150 ja 160 komiteedele antud volitusega; ning kooskõlas komiteede asutamist käsitleva nõukogu otsusega on tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee analüüsinud 2020. aasta nõukogu riigipõhiste soovitude ja asjakohaste 2019. aasta riigipõhiste soovitude teatavate osade rakendamist tööhõive, sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas (käesoleva arvamuse **2. osa**). **1. osa** sisaldab komiteede seisukohti Euroopa poolaasta juhtimisaspektide kohta.

1. osa

Euroopa poolaasta 2021. aasta tsükli üldised juhtimisaspektid ja seisukohad poolaasta tuleviku kohta

Viimase kümne aasta jooksul on Euroopa poolaasta olnud ELi majanduspoliitika koordineerimise raamistik, mis hõlmab integreeritud viisil eelarve-, majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitikat.

Tööhõive ja sotsiaalpoliitika juhtimine on täielikult integreeritud Euroopa poolaastasse¹. ELi toimimise lepingu artikkel 148 on aluseks mitmele aluslepingust tulenevale ülesandele, mis kõik hõlmavad EPSCO komiteede olulist rolli: tööhõivesuunised, ühine tööhõivearuanne ning muud tööhõive- ja sotsiaalvaldkonna järelevalvetegevus. Aluslepingu kohaselt peavad liikmesriigid panustama „*kooskõlastatud tööhõivestrateegiasse ... viisil, mis on kooskõlas majanduspoliitika üldsuunistega*“ (ELi toimimise lepingu artikkel 146). Lisaks kutsutakse tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee asutamist käsitlevates nõukogu otsustes mõlemat komiteed üles andma oma pädevusse kuulavas valdkonnas panuse Euroopa poolaasta kõikidesse aspektidesse ja andma selle kohta aru nõukogule.

Kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 148 analüüsib tööhõivekomitee igal aastal meetmeid, mida liikmesriigid on võtnud oma tööhõivepoliitika rakendamiseks, võttes arvesse riiklikes reformikavades sätestatud tööhõivesuuniseid, ning teavitab nõukogu oma analüüsi tulemustest. Sotsiaalkaitsekomitee teeb oma volituste alusel sarnase analüüsi reformide rakendamise kohta tema pädevusse kuuluvates valdkondades. Järelevalvetegevuse tulemustest antakse aru nõukogule ja neid kasutatakse aruteludes liikmesriikidele esitatud riigipõhiste soovitude üle (kusjuures 40 % soovitudest käsitlevad 2019. ja 2020. aasta tsüklis tööhõive-, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkonna probleeme). Eespool nimetatud analüüsi põhjal ja koostöös sotsiaalkaitsekomiteega annab tööhõivekomitee oma panuse ühisesse tööhõivearuandesse tööhõive olukorrast liidus ja tööhõivesuuniste rakendamisest, mis esitatakse Euroopa Ülemkogule.

COVID-19 pandeemia puhkemine 2020. aasta alguses tingis **Euroopa poolaasta ajutise kohandamise**. Praegune kriis nõudis erakorralisi meetmeid, mille tulemusena loodi taaste- ja vastupidavusraha – enneolematu rahastamisvahend investeringuteks ja reformideks, et leevendada kriisi majanduslikku ja sotsiaalset mõju ning toetada kaasavat ja kestlikku majanduse taastumist ning õiglast rohe- ja digipööret.

¹ Euroopa poolaasta õiguslik alus on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 121 majanduspoliitika koordineerimise kohta ja artiklis 148 tööhõivepoliitika koordineerimise kohta.

Taaste- ja vastupidavusrahastu on mõjutanud nii Euroopa poolaasta ajakava kui ka tulemusi, mis omakorda on mõjutanud tööhõive ja sotsiaalpoliitika suundumuste mitmepoolset järelevalveprotsessi. Nimelt on selles erakorralises Euroopa poolaasta tsüklis liikmesriikide reformialgatuste peamiseks viitedokumentideks pigem taaste- ja vastupidavuskavad kui riiklikud reformikavad. 2021. aasta riigiaruanded tuleb asendada komisjoni hinnanguga taaste- ja vastupidavuskavade kohta, samas kui 2021. aastal eelarvega mitteseotud riigipõhiseid soovitusi ei esitata. Lisaks toimusid 2021. aastal mitmepoolsed läbivaatamised tööhõivekomitees ja sotsiaalkaitsekomitees enne taaste- ja vastupidavuskavade avaldamist, mille tõttu ei saanud komiteed riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades ette nähtud meetmete potentsiaali piisavalt arvesse võtta, et käsitleda 2019.–2020. aasta riigipõhiseid soovitusi tööhõive ja sotsiaalvaldkonnas. Taaste- ja vastupidavusrahastu juhtimisprotsessis ei nähtud EPSCO nõukogule ega selle nõuandvatele organitele ette mingit ametlikku rolli, mis tähendab märkimisväärset kõrvalekaldumist eelmistest aastatest, mil tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee osalesid kõigis nende pädevusse kuuluvates Euroopa poolaasta aspektides.

Seda arvesse võttes jätkasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee liikmesriikide jõupingutuste jälgimist, et käsitleda 2020. aasta riigipõhiseid soovitusi ja asjakohaseid 2019. aasta riigipõhiseid soovitusi. Valdonnaüleseid küsimusi arutasid kaks komiteed ühiselt; see võimaldas analüüsida põhjalikult ühiseid probleeme ja kavandada asjakohaseid poliitikameetmeid. Komiteed pööravad rohkem tähelepanu oma töö mitmepoolsetele ja temaatilistele aspektidele, laiendades märkimisväärselt pikaajalisi horisontaalseid arutelusid. See andis liikmesriikidele lisavõimalusi põhjalikeks aruteludeks selle üle, kuidas käsitleda struktuurseid ja esilekerkivaid probleeme, täiendades riigipõhiste soovituste läbivaatamist.

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee püüdsid jätkuvalt kaasata **teiste nõukogu koosseisude asjaomaseid komiteesid ja nõuandeorganeid** oma Euroopa poolaastaga seotud tegevustesse. Tööhõivekomitee arutas hariduse, koolituse ja oskuste valdkonna riigipõhiseid soovitusi ühiselt hariduskomiteega (EDUC), samas kui sotsiaalkaitsekomitee soovis kaasata kõrgetasemelist rahvatervise töörühma (WPPHSL) liikmesriiklike delegaatide kaudu. See suhtlus on tugevdanud arutelude poliitilist sisu ja toonud kaasa terviklikumad kaalutlused tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee pädevusse kuuluvates küsimustes.

Ajutiselt muudetud Euroopa poolaasta protsess on mõjutanud suhtlust majanduspoliitika komiteega, sotsiaalpartneritega ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatega. Eelkõige oli eelarvega mitteseotud riigipõhiste soovitude puudumine 2021. aastal see, mis **vähendas EPSCO ja ECOFINi komiteede võimalusi töötada ühiselt Euroopa poolaasta raames**. Sellele vaatamata toimus 2021. aasta aprillis tööhõivekomitee ja majanduspoliitika komitee ühine poliitikakogemuste vahetamine vastastikust huvi pakkuvatel teemadel, mis on olulised ka Euroopa poolaasta juhtimise seisukohast (sotsiaalsamba tegevuskava, milles pööratakse erilist tähelepanu ELi peamistele eesmärkidele ja läbivaadatud sotsiaalvaldkonna tulemustabelile; komisjoni soovitus, mis käsitleb toimivaid tööhõive aktiivse toetamise meetmeid (EASE) ja eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava toetuse (TERA) rakendamist). EPSCO komiteed otsivad jätkuvalt täiendavaid võimalusi, et teha järgmises poolaasta tsükli ja pärast seda komiteede vahel korrapäraselt ja tihedamat koostööd, ning on jätkuvalt pühendunud konsulteerimisele sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee on seisukohal, et **Euroopa poolaasta on jätkuvalt tõhus koordineerimisvahend** kestliku ja kaasava majanduskasvu, konkurentsivõime, tööhõive ning piisava sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse soodustamiseks, eriti praeguse kriisi ajal. EPSCO nõukogu 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegiat käsitlevates järeldustes kutsusid ministrid üles pöörduma võimalikult kiiresti tagasi täiemahulise Euroopa poolaasta tsükli juurde, mis võimaldab ulatuslikku mitmepoolset järelevalveprotsessi tööhõive- ja sotsiaalpoliitika valdkonnas, tugevdades samal ajal majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika integreeritud koordineerimist.

Seoses 2021. aasta poolaasta tsükliga seotud menetluslike kohandustega on liikmed seisukohal, et taaste- ja vastupidavusrahastust tulenevad muudatused olid põhjendatud. Muudetud aruandlusnõuded võimaldasid liikmesriikidel keskenduda kiireloomulistele kriisivastastele poliitikameetmetele ja reformidele. Need kohandused peaksid siiski jääma ajutiseks ning **kahe komitee liikmed toetavad ülekaalukalt õigeaegset tagasipöördumist tervikliku Euroopa poolaasta protsessi juurde, taastades kõik poolaasta põhielemendid juba järgmises tsükli**.

Eelkõige on kaks komiteed seisukohal, et **äärmiselt oluline on tagada piisav järelevalve tööhõive ja sotsiaalpoliitika arengute ning poliitikameetmete üle**. Liikmed rõhutasid Euroopa poolaasta protsessi tugevat tulevikku suunatud olemust ja vajadust keskenduda pikemaajalistele struktuursetele probleemidele, mis on laiema mõjuga, ulatudes taaste- ja vastupidavuskavades kavandatud reformidest ja investeringutest kaugemale.

Sellega seoses peaksid **riiklikud reformikavad** olema jätkuvalt asjakohased vahendid, millega antakse aru struktuurireformidest ja riigipõhiste soovitude rakendamisel tehtud edusammudest, samas kui taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise hindamine tuleks täielikult integreerida Euroopa poolaasta protsessi. Sellega seoses **tuleks täpsustada seost riiklike reformikavade ning taaste- ja vastupidavuskavade vahel**. Kuna riiklikud reformikavad hõlmavad ulatuslikus Euroopa poolaasta protsessis laiemat teemaderingi, võiks nendesse integreerida ka aruandluse taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise, sealhulgas taaste- ja vastupidavuskavade vahe-eesmärkide ja eesmärkide saavutamise kohta. Oluline on vältida aruandluse dubleerimist. Lisaks leiavad EPSCO komiteed vastavalt oma volitustele, et nad tuleks kaasata arutellu taaste- ja vastupidavuskavade ja riiklike reformikavade rakendamise ja järelevalve üle.

Komiteed on arvamusel, et Euroopa poolaasta protsessi **mitmepoolse järelevalve** aspektid tuleks säilitada. Eelmiste tsüklite põhjalike ja regulaarsete **riigiaruannete** juurde tuleks naasta alates järgmisest tsüklist, et komisjon ja liikmesriigid saaksid vahetada teavet riigipõhiste soovitude rakendamisel tehtud edusammude kohta. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee jäävad samuti seisukohale, et uuesti tuleks kasutusele võtta eelarvega mitteseotud **riigipõhised soovitused**, võttes arvesse ka tööhõive- ja sotsiaalküsimuste tähtsust liikmesriikide reformikavades. Paljud liikmesriigid toetavad **riigipõhiseid soovitusi, millel on teatavates poliitikavaldkondades mitmeaastane mõõde ning millega kaasnevad iga-aastased riigiaruanded ja mitmepoolne järelevalve**.

Ühine tööhõivearuanne peaks jätkuvalt andma iga-aastase ülevaate Euroopa Liidu peamistest tööhõivealastest ja sotsiaalsetest arengutest, sealhulgas liikmesriikide reformipüüdlustest. Ühine tööhõivearuanne on jätkuvalt asjakohane järelevalve- ja analüüsivahend. Tulevikus võib see jätkuvalt kajastada pandeemia mõju tööhõivele ja sotsiaalsele arengule ning laiendada samas selle analüütilist alust, integreerides ELi uued peamised eesmärgid ja läbivaadatud sotsiaalnäitajate tulemustabeli ning võimaluse korral kajastades ka taaste- ja vastupidavusmeetmeid, mida liikmesriigid on rakendanud oma taaste- ja vastupidavuskavade raames. Tulevikus peaks ühise tööhõivearuandega jätkama aluslepingus ette nähtud tööhõivesuuniste rakendamise järelevalvet ning andma aru tööhõivesuunistesse integreeritud sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamise kohta. Muud olemasolevad tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee järelevalvehendid on samuti endiselt asjakohased ning neid tuleks Euroopa poolaasta protsessis jätkuvalt arvesse võtta.

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee tervitasid samuti **Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava** seoseid poolaastaga. Kavas esitatud ELi peamised eesmärgid tööhõive, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkonnas vastavad kahe komitee ning EPSCO ministrite üleskutsetele võtta järeelmeetmeid strateegiale „Euroopa 2020“. Porto deklaratsiooni² kohaselt tuleks Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas välja kuulutatud peamised eesmärgid täielikult integreerida Euroopa poolaastasse, tuginedes strateegiast „Euroopa 2020“ saadud kogemustele.

² Euroopa Ülemkogu 8. mai 2021. aasta Porto deklaratsioon. ELi juhid tervitasid Porto sotsiaaltippkohtumisel „tegevuskavas esitatud ELi uusi peamisi eesmärke [...] ning läbivaadatud sotsiaalnäitajate tulemustabelit, mis aitavad jälgida edusamme sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamisel, võttes arvesse riikide erinevaid olusid, ning poliitika koordineerimise raamistikus Euroopa poolaasta kontekstis“.

Tulevikku vaadates tunnistavad komiteed, et 2021. aasta Euroopa poolaasta tsüklist on võimalik saada positiivseid õppetunde, kuid kordavad, et **EPSCO nõukogu ja selle nõuandvate organite roll** poolaasta protsessis tuleks säilitada kooskõlas varasemate tsüklitega ning kohaldades täielikult aluslepingut (ELi toimimise lepingu artikkel 148) ja austades kahe komitee vastavaid volitusi. Arvestades, et Euroopa poolaastast on saanud nii taaste- ja vastupidavusrahastu kui ka Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava juhtimisraamistik, võib osutada vajalikuks teha tulevases Euroopa poolaasta protsessis mõningaid muudatusi. Siiski on endiselt oluline **säilitada tasakaal taaste- ja vastupidavusrahastu käivitamisega seotud ajutiste sihipäraste kohanduste ja Euroopa poolaasta laiemal eesmärgil vahel**. Tulevaste Euroopa poolaasta tsüklite ühtlustamiseks ja optimeerimiseks tehtavad jõupingutused peaksid hõlmama **dialoogi liikmesriikidega ning nõuetekohast arutelu asjaomastes nõukogu koosseisudes ja nende nõuandvates organites**. Koostööd EPSCO nõuandekomiteede ja teiste nõukogu ettevalmistavate organite, eelkõige majanduspoliitika komitee, hariduskomitee ja kõrgetasemelise rahvatervise töörühma vahel tuleks tervikliku poolaasta protsessi raames veelgi tugevdada. Samuti tuleks tagada sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide jätkuv kaasamine.

2. osa

Peamised järeldused, mis esitati tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee mitmepoolse järelevalve hindamises 2020. aasta ja asjakohaste 2019. aasta riigipõhiste soovitude rakendamise kohta Kriis on kiirendanud meetmete võtmist, kuid üleminek lühiajalistelt meetmetelt pikemaajalistele struktuurireformidele nõuab täiendavaid jõupingutusi

Mitmepoolne järelevalve, millega kaasneb reformide rakendamiseks tehtud liikmesriikide jõupingutuste vastastikune hindamine, on üks tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee põhiülesandeid. Mitmepoolne järelevalve mängib Euroopa poolaasta raamistikus olulist rolli, kuna aitab luua ühist arusaamist omavahel seotud probleemidest ning toetab liikmesriikide reformipüüdlusi poliitikaalaste teadmiste ja parimate tavade vahetamise kaudu.

COVID-19 pandeemia puhkemine 2020. aastal nõudis Euroopa poolaasta ajutist kohandamist ning taaste- ja vastupidavusraha loomist ja selle lisamist poolaasta protsessi. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee kohandasid oma poolaastaga seotud tegevust ja jätkasid liikmesriikide reformide rakendamiseks tehtavate jõupingutuste jälgimist, tehes mitmepoolseid läbivaatamisi, milles keskendutakse 2020. aasta riigipõhiste soovitudele ja 2019. aasta riigipõhiste soovitude elementidele, mida peetakse endiselt asjakohasteks.

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee tegid 2021. aasta esimesel poolel 112 sellist läbivaatamist, sealhulgas 14 läbivaatamist vastastikust huvi pakkuvates valdkondades, mille kaks komiteed tegid ühiselt. Haridust, koolitust ja oskusi käsitlevad läbivaatamised (kokku 26) tegid tööhõivekomitee ja hariduskomitee koos. Lisaks nendele läbivaatamistele korraldati esimest korda tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee ühise temaatilise aruteluna pikaajaliste töötute tööturule integreerimist käsitleva nõukogu soovitude rakendamise 2020. aasta läbivaatamine.

Kõikide riigipõhiste läbivaatamiste puhul põhinesid hindamised liikmesriikide aruannetel kõige uuemate võetud meetmete kohta, millele järgnes nende meetmete hindamine teiste liikmesriikide ja komisjoni poolt. Läbivaatamiste mitmepoolse aspekti rõhutamiseks tugevdati 2021. aastal temaatilist elementi, arutades põhjalikult iga komiteede pädevusse kuuluvat poliitikavaldkonda. Kahes komitees toimunud arutelude temaatilist iseloomu on arvesse võetud käesolevas osas esitatud horisontaalsete järelduste ettevalmistamisel.

Reformid aktiivse tööturupoliitika ja avalike tööturuasutuste valdkonnas

2021. aasta veebruaris tehti 20 läbivaatamist aktiivse tööturupoliitika ja riiklike tööturuasutuste valdkonnas. Keskenduti peamiselt COVID-19 kriisiga seotud poliitikameetmetele, näiteks lühendatud tööaja kavadele, ning käsitleti ka strukturemaid aspekte, nagu noorte ja haavatavate rühmadeni jõudmine, samuti avalike tööturuasutuste tulemuslikkust teenuste osutamisel töötutele ja tööotsijatele, eelkõige pandeemia kontekstis.

Pandeemia puhkemine sundis liikmesriike keskenduma oma jõupingutustes sellele, et leevendada kriisi mõju töötajatele, leibkondadele ja ettevõtjatele. Reageerimine hõlmas eelarve-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika meetmete kombinatsiooni. Lühendatud tööaja kavasid ja palgatoetusi kasutati peamiselt töökohtade säilitamise toetamiseks. Mõnel juhul põhinesid kavad olemasolevatel – kuid laiendatud ja/või kohandatud – vahenditel, teistel juhtudel võeti kasutusele uued meetmed.

Pandeemia mõju on olnud asümmeetriline ja on seetõttu mõjutanud tööjõudu erineva raskusastmega. Sellest tulenevalt anti mitmesugust rahalist abi, eelkõige mittepalgalistele töötajatele või ebatüüpiliste lepingutega töötajatele, sealhulgas hooajatöötajatele ja muudele haavatavatele rühmadele, kusjuures noored ja naised olid tavaliselt tähtjaliste lepingutega töötajate hulgas ülesindatud. Sellele vaatamata oli õigeaegsel toetusel otsustav roll kriisist tööhõive üldisele tasemele tuleneva mõju leevendamisele, töökohtade säilitamise tagamisel ja töökohavahetusele aluse panemisel. Mitmes liikmesriigis on kriisivastased meetmed välja töötatud koos sotsiaalpartneritega.

Liikmesriigid tugevdasid ka aktiivset tööturupoliitikat, eelkõige seoses tööotsijate ja suure töökaotusriskiga töötajate koolitamise ja nõustamisega. Lisaks subsideeritud tööhõive meetmetele on rakendatud ka kaugõpet, oskuste täiendamise ja ümberõppe meetmeid ning digikoolitust, et toetada nii töötajaid (sealhulgas ajutiselt koondatud töötajaid) kui ka tööotsijaid. Liikmesriigid kohaldasid sageli ka paindlikku töökorraldust, näiteks kaugtööd, kuigi mõnel juhul tuli riiklik õigusraamistik läbi vaadata. Ka sotsiaalkaitse süsteemides tehti ajutisi kohandusi.

Üldjoontes käsitlesid liikmesriigid laialdaselt kriisi tööhõivealase mõju leevendamise seotud riigipõhiste soovituste elemente, kuigi enamikus vaatlusalustes liikmesriikides on vaja teha rohkem jõupingutusi, et võidelda kasvava noorte töötusega ja toetada haavatavaid rühmi.

Esile tõsteti ka mõningaid puudusi, mis on peamiselt seotud poliitilise reageerimisega struktuursetele probleemidele. Arutelu käigus ilmnas, et mitmes liikmesriigis katkestas COVID-19 kriis aktiveerimispoliitika ja riiklike tööturuasutuste reformide elluviimise või aeglustas seda. Endiselt on suuri probleeme seoses avalike tööturuasutuste suutlikkuse ja korraldusega; tööotsijate osalemisega aktiivsetes tööturumeetmetes; tõhusa ja sihipärase toetusega tööotsijatele, mittetöötavatele ja mitteõppivatele noortele ja muudele haavatavatele rühmadele, nagu puuetega inimesed ja rändetaustaga inimesed, ning tööturul osalemise takistuste kõrvaldamisega. Enamikus liikmesriikides on nende probleemide lahendamiseks ikka veel vaja suunatud lähenemisviisidel põhinevaid struktuurireforme või – mõnel juhul – on rakendamine alles algusjärgus. Siiski on tehtud või kavatsetakse teha mõningaid jõupingutusi, et suurendada avalikes tööturuasutustes kasutatavat personali ja parandada tehnoloogilist varustust, sealhulgas investeerides teenuste digitaliseerimisse, et suurendada selliste asutuste suutlikkust ja tagada nende talituspidevus pandeemia ajal ja pärast seda.

ELi rahaliste vahendite kättesaadavus (eelkõige ESFi, tööhõive toetamise erakorralise rahastu (TERA) ja REACT-EU kaudu) aitas märkimisväärselt suurendada riiklikke vahendeid, mis olid ette nähtud lühendatud tööaja kavade ja samalaadsete tööhõive säilitamise ja tööotsijate toetamise meetmete ning avalike tööturuasutuste suutlikkust toetavate meetmete rakendamiseks. Siiski valmistab muret pikemaajaline olukord pärast erakorraliste toetusmeetmete lõpetamist. See on tihedalt seotud ka majanduse üldise ümberkorraldamise protsessiga ja väljakutsega ettevõtete elujõulisuse hindamisel, mille alusel kohandada lühendatud tööaja kavasid ja palgatoetuste pakkumist. Sellega seoses tuleks arvesse võtta ka ulatuslikku oskuste nappust mõnes sektoris. Liikmesriigid kaaluvad ka uusi reforme ja investeeringuid aktiveerimismeetmete valdkonnas, kasutades taaste- ja vastupidavusraha kaudu taasterahastu „NextGenerationEU“ vahendeid.

Üldiselt ollakse üksmeelel, et on vaja võtta meetmeid, mis soodustavad töötajate ümberpaiknemist tööturul, pöörates erilist tähelepanu kriisist enim mõjutatud rühmade, eelkõige noorte, naiste, puuetega inimeste ja rändetaustaga inimeste tööhõiveväljavaadetele. Sellega seoses soovivad liikmesriigid võtta kasutusele ja rakendada peamiselt oskuste täiendamise ja ümberõppe meetmeid, mis on tulevaste poliitikameetmete üks peamisi prioriteete kooskõlas digi- ja rohepöördega.

Pandeemia mõju hindamiseks ja vajaduse korral täiendava toetuse pakkumiseks on vaja pidevat seiret ja mõju hindamist.

Reformid, mis puudutavad naiste osalemist tööturul alusharidusele ja lapsehoiule ning pikaajalisele hooldusele juurdepääsu kaudu

2021. aasta aprillis vaatasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee ühiselt läbi nelja liikmesriiki käsitlevad 2019. aasta asjaomased riigipõhised soovitused ja ühte liikmesriiki käsitleva ühe 2020. aasta riigipõhise soovituse, mis puudutavad naiste osalemist tööturul alusharidusele ja lapsehoiule ning pikaajalisele hooldusele juurdepääsu kaudu, sealhulgas ühe liikmesriigi puhul aktiivse tööturupoliitika ja sotsiaalpoliitika lõimimist.

Arutelu käigus kerkisid esile mitmed ühised poliitilised väljakutsed, sealhulgas seoses püsiva tööhõivelõhe, osalise tööajaga töötavate naiste suure osakaalu, soolise palga- ja pensionilõhe ning nende põhjustega. Kuigi hoolduskohustustel on naiste tööturul osalemisel oluline roll, on endiselt alles soolised stereotüübid ning neil on märkimisväärne mõju tulemustele. Seetõttu on rõhutatud tugevat soolist mõõdet pikaajalise hoolduse sektoris ning selle mõju nii ametlikele töötajatele kui ka mitteametlikele hooldajatele.

Mõned liikmesriigid märkisid, et osalise tööajaga töötavate naiste osakaalu suurenemine algab mõnikord juba enne perekonna loomist ega muutu aja jooksul. Soolise palga- ja pensionilõhe osas võivad nende erinevuste kõrvaldamist toetada erinevad lähenemisviisid, millega suurendatakse tööturu läbipaistvust, sealhulgas digitaalsete ja analüütiliste vahendite abil.

Liikmesriigid on investeerinud alusharidusse ja lapsehoiu, et parandada nii teenuste kättesaadavust kui ka kvaliteeti. Arutelu käigus tuletati meelde ka Barcelona eesmärkide asjakohasust.

Aruteludes naiste tööturul osalemist toetava perepoliitika üle rõhutati teenuste, eelkõige alushariduse ja lapsehoiu rolli koos hästi kavandatud hüvitistega. Eri valitsustasandite vaheline koordineerimine võib olla asjakohane, et tagada teenuste kättesaadavus. Sotsiaalabi toetused tuleb siduda aktiveerimispoliitikaga, mis mõnel juhul nõuab liikmesriikidelt täiendavaid jõupingutusi, et parandada koordineerimist asjaomaste valitsusstruktuuride vahel. Selleks et poliitika oleks tõhus, on üldiselt oluline eri sidusrühmade vaheline koordineerimine ja koostöö.

Mõned liikmesriigid on reforminud vanemapuhkust ja -hüvitisi ning laiendanud isadushüvitisi, et parandada töö- ja eraelu tasakaalu. Rõhutati ka aktiivse tööturupoliitika olulisust ja kõige haavatavamate inimesteni jõudmist neile suunatud teenuste kaudu.

Arutelu näitas, et ametlike pikaajalise hoolduse teenuste laiendamine võib olla tõhus vahend naiste tööturul osalemise toetamiseks. Asjakohased poliitikameetmed on muu hulgas koduhoolduse ja kogukonnapõhiste teenuste (nt päevakeskused) arendamine.

Mõned liikmesriigid kasutavad ulatuslikult Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) vahendeid, et toetada investeeringuid alusharidusse ja lapsehoidu ning pikaajalisse hooldusesse, ning mõned liikmesriigid kavatsevad kasutada taaste- ja vastupidavusrahastu vahendeid. Sellega seoses rõhutati selliste investeeringute kestlikkuse tähtsust.

Rõhutati, et tõhusate poliitikameetmete olulised elemendid on poliitika järelevalve ja hindamine.

Reformid tööturu killustatuse, palkade, tööjõu maksustamise ja deklareerimata töö valdkonnas

Tööturu killustatuse, palkade, tööjõu maksustamise ja deklareerimata töö poliitikavaldkonnad on endiselt struktuurse tähtsusega, seda ka praeguses olukorras, mida iseloomustavad COVID-19 pandeemiast tingitud märkimisväärsed muutused tööhõivemustrites. 2021. aasta veebruaris tegi tööhõivekomitee üheksas liikmesriigis kõnealuste poliitikavaldkondade läbivaatamise, milles käsitleti eelkõige 2019. aasta riigipõhiste soovitude asjakohaseid elemente.

COVID-19 pandeemia on paljastanud tööturul esinenud nõrkused, kusjuures pandeemiast tingitud töökohtade kadumine on peamiselt koondunud sektoritesse, kus on levinud vähem turvalised tööhõivevormid; see hõlmab ka tegutsemist mittepalgalise töötajana ning mõjutab ebaproportsionaalselt haavatavaid rühmi ja noori, muu hulgas nende ülesindatuse tõttu mittestandardsetes tööhõivevormides olevate töötajate hulgas. Struktuuriprobleemid on seega kriisi ajal veel enam nähtavaks saanud. On tõenäoline, et neid on võimalik lahendada poliitikameetmete abil, millega kõrvaldatakse struktuursed lüngad, toetatakse kaasavamalt ja kestlikumat majanduskasvu ning käsitletakse rohe- ja digipöördega seotud probleeme ja võimalusi.

Enne COVID-19 kriisi viidi tööturu killustatuse vähendamiseks läbi mitu reformi, ja mõnel juhul pandeemia aeglustas nende rakendamise tempot või vähendas nende mõju. Praeguses olukorras kasutatakse jätkuvalt laialdaselt lühendatud tööaja kavasad ja toetust mittepalgalistele töötajatele, kusjuures need erakorralised meetmed on märkimisväärses ulatuses kasutusele võetud. Samuti tõhustati aktiivseid tööturumeetmeid ja kohandati neid pandeemia mõjuga ning neile lisati värbamisstiimuleid. Rõhutati, et selliste meetmete edukaks rakendamiseks on võtmetähtsusega, et need oleksid hästi kavandatud ja et tööandjatel oleks piisav teadlikkus. Vaja on tasakaalustatud lähenemisviisi, et võtta arvesse nii töökohtade loomise/töökohtade kadumise aspekte kui ka vajadust teha täiendavaid jõupingutusi tööturu killustatuse vähendamiseks. Töökohtade säilitamisel ja töökohtade loomise toetamisel tuleb võtta arvesse töökohtade kvaliteeti ja tööturul ümberpaigutumise vajadust.

Teatavatel juhtudel on oht, et kriisivastased meetmed võivad suunata rõhuasetuse eemale püsivamate tööhõivevormide teel olevatelt pikaajalistelt struktuursetelt takistustelt. Paljudes liikmesriikides on tööinspektsioonide tegevus ja nende suutlikkuse suurendamise meetmed peamised tegurid tööturu killustatuse vähendamisel. Sel eesmärgil saab tõhusalt kombineerida stiimuleid, näiteks värbamistoetusi, ja motivatsiooni pärssivaid tegureid trahvide kujul. Kuigi on oluline analüüsida ja hinnata killustatuse vähendamiseks võetud meetmete mõju, tunnistati, et see võib olla raske praeguse COVID-19 pandeemia mõju tõttu, pidades eelkõige silmas piiranguid ja keskendumist tööhõive säilitamiseks võetud meetmetele.

Soolise palgalõhega seoses on oluline analüüsida selle aluspõhjuseid ja võtta terviklikke meetmeid, sealhulgas kohandada hüvitiste süsteemi, nagu on näidanud üks läbivaadatud juhtumitest.

IKT-vahendid võivad olla kasulikud nii tööturu killustatuse vähendamisel kui ka teadlikkuse suurendamisel selle negatiivsetest tagajärgedest, samuti soolise palgalõhe vähendamisel. Mitu liikmesriiki teatas, et selle valdkonna meetmed lisatakse riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse, samas kui mõnes liikmesriigis on arutelud veel pooleli.

Tööjõu maksustamise valdkonnas on tehtud edusamme tööjõu maksukoormuse edasisel vähendamisel, eelkõige madala ja keskmise sissetulekuga inimeste puhul, peamiselt maksusoodustusmeetmete võtmise ja sotsiaalmaksete vähendamise kaudu. Mõned hiljuti liikmesriikides rakendatud meetmed olid kavandatud selleks, et toetada ettevõtjaid COVID-19 kriisiga toimetulekul, ning need võivad olla ajutised, kuid võetud on ka alalisi meetmeid.

Väljendati muret selle pärast, kas need maksumuudatused on keskpikas perspektiivis eelarveneutraalsed, sest vähe on tehtud edusamme maksukoormuse nihutamisel sellisele maksubaasile, mis toetab rohkem kaasavat ja kestlikku majanduskasvu. Selline praeguses kontekstis asjakohane maksukoormuse nihutamine on endiselt võimalik, sest see võib aidata kaasa kaasavale taastumisele ja toetada rohepööret. Muud maksusüsteemiga seotud küsimused, eelkõige konkreetsed puudujäägid või ebatõhusused, ning tegurid, mis pärsivad töötamist leibkonna teise palgasaajana, on endiselt lahendamata. Viimati nimetatud küsimus on samuti soolise ebavõrdsuse probleem, kuna leibkonna teised palgasaajad on enamasti naised.

Seoses deklareerimata tööga rõhutati mitmemõõtmeliste strateegiate asjakohasust ning tööinspeksioonide ja eri ametiasutuste vahelise koostöö olulist rolli. Samuti on mainitud vajadust võtta vastu laiaulatuslikud strateegiad, mis käsitlevad deklareerimata töö erinevaid ja mitmetahulisi aspekte.

Mõned liikmesriigid kavatsevad lisada nende valdkondade meetmed oma taaste- ja vastupidavuskavadesse või kasutada REACT-EU ja ESF+ rahalist toetust.

Üldiselt on vaja arvesse võtta COVID-19 kriisist tingitud muutusi. Kriisist alguse saanud uus olukord on muutnud mõned analüütilised vahendid ja kontseptsioonid aegunuks või nõudnud põhjalikumaid analüütilisi lähenemisviise, kuna ajutine ja alaline tööhõive ei ole enam ainus asjakohane tööhõivevormide eristamine. Uute töövormide, eelkõige platvormitöö suurt levikut on nimetatud ühe küsimusena, mis vajab seoses tööturu killustatuse aspektidega täiendavat analüüsi.

Läbivaatamises tõsteti esile ka asjakohaseid poliitikameetmeid läbivaadatud poliitikavaldkondade probleemide lahendamiseks, st vajadust toetada tööinspeksioone võitluses deklareerimata töö ja tööturu killustatuse vastu; tööhõive kaitset käsitlevate õigusaktide ja regulatiivsete lünkade läbivaatamise tähtsust killustatuse probleemi lahendamiseks; vajadust tervikliku institutsioonilise strateegia järele, mis hõlmab maksusüsteemi reforme, töö- ja eraelu tasakaalustamise poliitikat, investeringuid väikelastehoiu struktuuridesse, võrdset tasustamist ja muid poliitikameetmeid, mis toetavad võrdseid võimalusi soolise ebavõrdsuse vähendamiseks.

Sotsiaaldialoog – korduv läbivaatamine

Tööhõivekomitee korraldas 2020. aasta detsembris koos Euroopa ja riikide sotsiaalpartneritega sotsiaaldialoogi iga-aastase läbivaatamise. Et hinnata edusamme, mida on tehtud asjakohaste 2020. aasta riigipõhiste soovituste rakendamisel, heideti läbivaatamise käigus valgust ka sotsiaalpartnerite osalemisele COVID-19 kriisi kontekstis ning riiklike reformikavade ning taaste- ja vastupidavuskavade ettevalmistamisele.

Asjaomastes liikmesriikides on olemas raamistikud sotsiaaldialoogi pidamiseks, kuid sotsiaalpartnerite sisuliseks kaasamiseks poliitika kujundamisse ja hästitoimivasse sotsiaaldialoogi on vaja teha täiendavaid jõupingutusi. Endiselt on suuri probleeme sotsiaalpartneritega konsulteerimise praktiliste aspektidega läbipaistvuse, õigeaegsuse ja otstarbekuse osas, samuti seoses selle tegeliku mõjuga poliitika kujundamisele. Teatati mõningatest julgustavatest arengutest, eelkõige sotsiaalpartnerite aktiivsemast osalemisest kriisivastaste meetmete väljatöötamisel ja miinimumpalga kehtestamisel. Mõned liikmesriigid kaasavad sotsiaalpartnerid konkreetsete meetmete kavandamisse varases etapis.

Sotsiaalpartnerid leiavad, et selleks, et nad saaksid anda piisava panuse poliitika kujundamisse, on vaja korrapärasemaid ja õigeaegseid konsultatsioone. Sotsiaalpartneritega konsulteerimisel võiksid valitsused anda ka süstemaatiliselt tagasisidet selle kohta, kuidas nende ettepanekuid on arvesse võetud.

Pikemas perspektiivis on sotsiaalpartnerite suutlikkuse suurendamine jätkuvalt oluline eesmärk. Sellega seoses rõhutati Euroopa Sotsiaalfondi erilist rolli, samuti vajadust korrapäraselt hinnata sellise investeeringu tõhusust, sealhulgas seoses sotsiaalpartnerite panuse kvaliteediga.

Reformid hariduse, koolituse ja oskuste valdkonnas

Nagu varasematelgi aastatel, vaatas tööhõivekomitee 2021. aasta märtsis koos hariduskomiteega läbi asjakohased riigipõhised soovitused hariduse, koolituse ja oskuste valdkonnas. Läbivaatamine puudutas 26 liikmesriiki ja hõlmas üldiselt nii 2020. aasta riigipõhiseid soovitusi kui ka 2019. aasta riigipõhiste soovituste asjakohaseid elemente. Kolme liikmesriigi puhul vaadati läbi ainult 2019. aasta riigipõhised soovitused (või nende teatavad osad).

Hariduse ja oskuste valdkonnas tegeleti reformidega juba enne pandeemiat ning mõned liikmesriigid jätkasid neid meetmeid pandeemia ajal. Kriisiga toimetulekuks on mitu liikmesriiki suurendanud eelarvet, et teha suuremaid investeeringuid haridusse ja oskustesse, eelkõige põhilistesse digioskustesse, taristusse ja veebipõhisesse lahendustesse, nagu digiplatvormid, mis on osutunud oluliseks elemendiks õpingute, koolituse ja töö sujuva toimimise säilitamisel liikumispiirangute ajal. Mõned liikmesriigid uurivad selle jõupingutuse raames ka uuenduslikke lähenemisviise, nagu digitaalsed vautšerid ja individuaalsed õppekontod.

COVID-19 kriis on süvendanud hariduse ja oskustega seotud varasemaid probleeme.

Liikumispiirangud ja sotsiaalse distantseerumise meetmed on teravdanud probleeme, mis on seotud digilõhe ning ebavõrdse juurdepääsuga haridusele ja koolitusele. Samal ajal peetakse oskuste täiendamise ja ümberõppe meetmeid peamiseks elementideks, millega toetada majanduse taastumist, parandada majanduslikku vastupanuvõimet ning edendada digi- ja rohepöoret. Vaatamata kasvavale tööpuudusele on saagenud ka mõned oskuste nappuse ja tööturu vajadustele mittevastavuse juhtumid, eelkõige info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektoris.

Liikmesriigid kipuvad kombineerima COVID-19 pandeemia reageerimist pikemaajalise reageerimisega struktuursetele probleemidele, sealhulgas eesmärgiga toetada tulemuslikku tööturustaatuste vahelist liikumist parema kvaliteediga töökohtade suunas, tegeledes samal ajal ka digi- ja rohepöördest tulenevate probleemidega. Märkimisväärseid investeeringuid ja reforme on tehtud kõigil haridustasanditel, sealhulgas alushariduses ja lapsehoiuses, üldhariduses, esma- ja jätkukutseõppes, kõrghariduses ja täiskasvanuhariduses. Liikmesriigid on võtnud ka meetmeid, et muuta haridus- ja koolitussüsteemid tööturu vajadustele paremini vastavaks. Nad on rakendanud või kavandanud reforme, et käsitleda hariduse ja koolituse ebavõrdsusega seotud probleeme ning vähendada digilõhet.

Paljud poliitilised algatused liiguvad õiges suunas. Edusammud nii 2019. kui ka 2020. aasta riigipõhiste soovituste rakendamisel on siiski ebaühtlased. Mõned struktuursed probleemid valmistavad mitmes liikmesriigis endiselt suurt muret ja nõuavad täiendavaid meetmeid, eelkõige seoses järgmisega: haridussüsteemist varakult lahkumine; haridustulemused üldhariduses ning kutseõppes (sealhulgas seoses kehvade õpitulemustega ja PISA tulemustega); vähene osalemine täiskasvanuhariduses; tööjõu alakvalifitseeritus; sotsiaalne ja territoriaalne ebavõrdsus haridusele, koolitusele, digioskustele ja taristule juurdepääsul. Läbivaatamise käigus rõhutati haavatavate ja ebasoodsas olukorras olevate rühmade rasket olukorda ning probleeme, millega puuetega inimesed haridussektoris ja tööturule juurdepääsul silmitsi seisavad. Tõhusamate ja põhjalikumate reformitulemuste saavutamiseks on vaja sidusrühmade koostööd nii haridus- ja koolitussektoris kui ka tööturu- ja sotsiaalpoliitika valdkonnas. Reformipüüdluste olulised osad on samuti järelevalve ja hindamine.

Lisaks riiklikule rahastamisele kasutavad mitmed liikmesriigid vajalike reformide elluviimiseks juba ulatuslikult või kavatsevad kasutada olemasolevaid ELi vahendeid, nagu Euroopa Sotsiaalfond+ ning taaste- ja vastupidavusraha. Sellega seoses on oluline tagada eri rahastamisallikate vastastikune täiendavus.

Mitu liikmesriiki tuletas meelde nõukogu resolutsiooni, mis käsitleb strateegilist raamistikku üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal, et liikuda Euroopa haridusruumi loomise suunas ja kaugemale (2021–2030), eesmärgi ja prioriteete.

Riiklike taaste- ja vastupidavuskavade ning ühtekuuluvuspoliitika vahendite 2021.–2027. aasta programmitöö raames kutsus tööhõivekomitee sotsiaalpartnereid samuti üles osalema aktiivselt ja korrapäraselt asjakohaste tööhõivepoliitika reformide ja investeerimismeetmete ettevalmistamises ja rakendamises.

Pikaajaliste töötute integreerimine tööturule - korduv läbivaatamine

Pikaajaliste töötute integreerimist tööturule käsitleva nõukogu soovituse läbivaatamine toimus 2020. aasta novembris. Selleks et arutada integreeritud poliitikameetmeid COVID-19 kontekstis, tegid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee kolmanda, kaks korda aastas toimuva läbivaatamise ühiselt. 2020. aasta läbivaatamisel uuriti pandeemia mõju pikaajalistele töötutele ning tööhõive- ja sotsiaalteenustuste reageerimist integreeritud teenuste osutamiseks. Selles hinnati, kuidas liikmesriigid on püüdnud lahendada probleeme, millega pikaajalised töötud majanduskriisi algetappidel silmitsi seisavad, ja võetud meetmeid pikaajalise töötuse suurenemise vältimiseks ning võimalikke viise majanduse taastamiseks.³

Tööhõiveteenuste osas on COVID-19 kriis kõige negatiivsemalt mõjutanud individuaalset nõustamist või profiilianalüüsi ning juurdepääsu teenustele ja nende kättesaadavust. Registreerimine ja teenuste integreeritud osutamine on olnud kõige vähem mõjutatud. Tervise- ja ohutuskaalutlustel tegid paljud liikmesriigid jõupingutusi, et teenuseid veebi suunata. Tulemused on olnud siiski erinevad, üks tegur on see, et pikaajalistel töötutel ja mitteaktiivsetel isikutel, eelkõige madalamate IKT-oskustega isikutel on ebavõrdne juurdepääs veebipõhiste teenustele.

Sotsiaalteenuste osas näitas läbivaatamine, et pandeemia on avaldanud negatiivset mõju teenuste, eelkõige isikliku kontakti nõudvate teenuste osutamisele. Toetus kõige haavatavamas olukorras olevatele inimestele on teataval määral säilinud, aga seejuures on see toetus keskendunud peamiselt sotsiaalabi kättesaadavusele ja järjepidevusele. Mõnes liikmesriigis oli üheks prioriteetseks sihtrühmaks miinimumsissetuleku saajad. Kõige väiksem on olnud mõju registreerimisele ja teenuste integreerimisele. Mõned liikmesriigid tegid täiendavaid jõupingutusi, et parandada juurdepääsu hüvitistele.

³ Põhisõnumid on saadetud eraldi tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogule (jaanuar 2021), vt dokument 5623/21.

Laialdaselt väljendati ka ebakindlust seoses praeguse kriisi pikaajalise mõjuga pikaajaliste töötute toetamisele, võttes arvesse, et praegu keskendutakse peamiselt kriisi vahetule mõjule töökohtade kadumisele ja töökohtade säilitamisele. Selles olukorras tuleb keskpikas ja pikas perspektiivis poliitika rakendamisel keskenduda COVID-19 pandeemia tõttu katkestatud või edasi lükatud programmide ja meetmete lõpuleviimisele ning pikaajaliste töötute jaoks ette nähtud teenuste sihipärasele kombinatsioonile ja nende integreeritud osutamisele.

Sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonna reformid

COVID-19 kriis tuletas jõuliselt meelde, kui tähtsad on sotsiaalkaitstesüsteemid majandustegevuse vähenemise korral majanduslike ja sotsiaalsete mõjude leevendamisel ning haavatavate isikute sotsiaalse kaasamise võimaldamisel. Kuigi sotsiaalkaitstesüsteemid on oma automaatse tasakaalustusmehhanismi rolli täielikult täitnud, kaitstes paljude inimeste elatusvahendeid, tõi kriis esile ka struktuursed lüngad sotsiaalkaitse- ja sotsiaalse kaasatuse meetmete piisavuses ja katvuses. Nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil võetud erakorralised meetmed on aidanud ära hoida ulatusliku sotsiaalse kriisi kogu Euroopas.

2020. aastal sai 21 liikmesriiki Euroopa poolaasta raames sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatusega seotud riigipõhise soovitusel. Kuigi paljud soovitused esitati seoses COVID-19 kriisiga, kajastas enamik riigipõhiseid soovitusi ka varasemaid struktuurseid probleeme, mida rõhutati juba eelmistes poolaasta tsüklites, kuid eelkõige 2019. aasta riigipõhistes soovitustes. Soovitustes käsitleti probleeme, mis on seotud kõigile sotsiaalkaitsele juurdepääsu tagamisega (nt BG, CY, IT, NL, PT, RO, SI, SK); sissetulekutoetuste piisavust ja katvust koos juurdepääsuga sotsiaal- ja põhiteenustele (BG, EE, ES, HR, HU, LT, LV, PL, PT, RO, SK), pöörates muu hulgas erilist tähelepanu riiklike tööturuasutuste ja sotsiaalteenuste pakkujate vahelise koostöö tõhustamisele (EE, ES, HU, SK); eluaseme pakkumist (IE) ning taskukohast ja kvaliteetset alusharidust ja lapsehoidu, sealhulgas naiste tööturul osalemise toetamise kontekstis (AT, CZ, IT, PL). Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee vaatasid ühist huvi pakkuvad probleemid läbi koos.

Pandeemia arenedes võtsid kõik vaatlusalused liikmesriigid erakorralisi meetmeid, et tugevdada oma **sotsiaalkaitstesüsteemide** tavapärast toimimist ja see säilitada, sageli täiendusena käimasolevatele reformidele. Sellised meetmed hõlmasid toetuskõlblikkuse tingimuste leevendamist; uute soodustuste ajutist kehtestamist; olemasolevate toetuskavade laiendamist; samuti erakorraliste meetmete kehtestamist, et tagada piisav sissetuleku asendamine kõigile töötajatele.

Samal ajal on kriis paljastanud mitmes liikmesriigis sotsiaalkaitstesüsteemides juba varem esinenud lüngad seoses juurdepääsu ja kaetusega. Sotsiaalkaitsekomitee läbivaatamised kinnitasid, et kõiki elanikkonnarühmi ei ole tõhusalt kaitstud ning et mitmed rühmad (eelkõige mittepalgalised töötajad ja ebatüüpilist tööd tegevad töötajad), mis kogevad tavaliselt suuremat majanduslikku ebakindlust ja mille juurdepääs sotsiaalkaitsele on piiratum, seisavad endiselt silmitsi raskustega. Ajutistest erakorralistest meetmetest, nagu lühendatud tööaja kavad, millesse investeeriti märkimisväärsed rahalisi vahendeid, ei saanud ühtemoodi kasu kõik töötajate kategooriad. Veelgi olulisem on see, et läbivaatamised näitasid, et ajutised meetmed ei saa asendada vajadust laiendada sotsiaalkaitset neile, kes ei ole sellega püsivalt kaetud. Kooskõlas nõukogu soovitusel, milles käsitletakse juurdepääsu sotsiaalkaitsele, on vaja rohkem pingutada, et käsitleda struktuurselt sotsiaalkaitse õigustega kaetust, nende piisavust ja ülekantavust.

Kriis tõi esile ka olemasolevad lüngad **sotsiaaltoetuste** maksmisses. Paljud liikmesriigid võtsid ajutisi meetmeid ebakindlas olukorras olevate leibkondade sissetulekute toetamiseks. Meetmed hõlmasid toetuse saamise kõlblikkuse kriteeriumide leevendamist; keerukate haldusmenetluste lihtsustamist; hüvitiste määra tõstmist; täiendavate mitterahaliste hüvitiste pakkumist või teenuste tõhustamist. Liikmesriikide kriisiga seotud vastustes rõhutati piisava sissetulekukaitse tähtsust. Mitmepoolsed läbivaatamised kinnitasid vajadust täiendavate struktuurireformide järele selles valdkonnas. Tugevam miinimumsissetuleku kaitse võib toetada majanduse taastumist ning tõhusa automaatse tasakaalustusmehhanismina toimides muuta majanduse ja ühiskonna tulevaste kriiside suhtes vastupidavamaks. Tulevikku vaadates peavad liikmesriigid suurendama jõupingutusi, et parandada piisava sissetulekutoetuse andmise tõhusust, mis on tugevalt seotud juurdepääsuga kvaliteetsetele sotsiaalteenustele ja kaasavatele tööturgudele, kooskõlas aktiivse kaasamise lähenemisviisiga.

COVID-19 pandeemia järel on **sotsiaalteenuste** osutamine olnud ülimalt suure surve all, kuna liikumispiirangud, personalipuudus, kommunikatsiooniprobleemid ja raskused koordineerimisel sidusrühmadega mõjutasid tugevasti teenuste osutamist. Internetipõhiste vahendite ja muude IKT-vahendite kasutamine aitas tagada teenuste jätkuva osutamise. Samal ajal takistasid teenuste osutamist kõige haavatavamatele isikutele sellised tegurid nagu sotsiaal-majanduslik staatus, abisaajate vanus, territoriaalne ebavõrdsus ja taristu nappus. Kuigi sotsiaalkaitsekomitee läbivaatamistes tunnistati uute tehnoloogiate potentsiaali sotsiaalteenuste arendamisel tänapäeva kiiresti digitaliseeruvates ühiskondades, peaksid liikmesriigid võtma arvesse kõige haavatavamate rühmade erivajadusi ja teenuste puhul nende suuremat vajadust isikliku kontakti järele. Tuleb jätkata jõupingutusi teenuseosutajate vahelise tõhusa koostöö ja koordineerimise suurendamiseks, et tagada inimestele ühtne kontaktpunkt, mille kaudu asjakohane toetus kätte saada. Selleks võiks veelgi tugevdada asjaomaste teenuseosutajate suutlikkust ja nende tegevuse koordineerimist.

Koolide ja lastehoiuasutuste osaline või täielik sulgemine pandeemia ajal võis süvendada olemasolevat ebavõrdsust **alushariduse ja lapsehoiu (ECEC)** kasutamisel. Vastuseks COVID-19 kriisile ning koolide ja lastehoiuasutuste sulgemisele kehtestasid paljud liikmesriigid **lapsevanemate ja hooldajate** toetamiseks erakorralised meetmed, nagu täiendavad ja ajutised rahalised hüvitised, ning jätkati lastehoiu pakkumist elutähtsate kutsealade töötajatele. Liikmesriikide võetud struktuurimeetmed osalemise laiendamiseks ning alushariduse ja lapsehoiu kvaliteedi parandamiseks hõlmavad kohustusliku koolieelse hariduse omandamise vanuse alandamist või üldise tasuta juurdepääsu tagamist koolieelsele haridusele, lasteaedade ehitamist ja renoveerimist ning lasteaiamaksu toetuste suurendamist. Jätakuvalt on vaja teha sihipäraseid jõupingutusi vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste toetamiseks.

Praegusel kriisil on **tugev sooline mõõde**. Kuna pandeemia ajal suleti koolid, suurenes (tasustamata) hoolduse koormus nii naiste kui ka meeste jaoks, kuid see mõjutas naisi rohkem. Alushariduse ja lapsehoiu pakkumise puudumine (või vähenemine) on omakorda vähendanud toetust lapsevanemate (eriti naiste) tööturul osalemisele, mis on endiselt üks tõhusamaid viise laste vaesuse algpõhjustega tegelemiseks.

Taskukohase eluaseme puudus, **kodutus ja eluasemeturult tõrjutus** on ELis muutumas üha suuremaks probleemiks. Pandeemia on veelgi suurendanud kodutuse määra, kuna kriis raskendas paljudel leibkondadel sobiva eluaseme eest maksmist, takistades samal ajal uute eluasemete ehitamist. Eriti mõjutas see madala sissetulekuga omanikke ja eluaseme üürijaid vabaturul, kuid ka keskmise sissetulekuga inimesi koormasid suuremad eluaseme- ja hoolduskulud.

Üürnike ja hüpoteeklaenude võtjate kaitseks võetud meetmed hõlmasid eluaseme, hüpoteeklaenude ja muude majapidamiskuludega seotud maksete leevendust, väljatõstmiste peatamist kriisi ajaks ning uusi madala intressiga või intressivabasid laene eraisikutele. Mõned liikmesriigid on suurendanud ka kodututele osutatavaid tugi- ja hooldusteenuseid, laiendades varjupaiku, muutes öised varjupaigad päevasteks päevakeskusteks ning jagades abipakke (toit ja hügieenitooted). Liikmesriikide vaksineerimiskavadega tuleks tagada piisav kontakt varjupaikades viibivate inimeste ja nende kodututega, kes ei viibi varjupaigas. Struktuursetes jõupingutustes kodutuse ja eluasemeturult tõrjutusega tegelemiseks tuleks seada prioriteediks integreeritud lähenemisviisid, milles on ühendatud ennetamine, kiire juurdepääs alalisele eluasemele ja võimalusi loovate tugiteenuste pakkumine. Kiirendada tuleb ka uute sotsiaaleluruumide ehitamist.

Pensionivaldkonna reformid

Pensionid, arvestades nende suurt mõju eelarvele ja kasvavat sotsiaalset tähtsust Euroopa vananeva ühiskonna ja muutuvate tööturgude kontekstis, on olnud tähelepanu keskmes Euroopa poolaasta algusest peale. Viimastel aastatel on ligikaudu kolm neljandikku liikmesriikidest saanud soovitusi oma pensionisüsteemi toimimise kohta. 2020. aastal ei andnud nõukogu COVID-19 kriisi eriasjaolude ja erakorralise iseloomu tõttu välja riigipõhiseid soovitusi pensionide kohta, kuigi soovitusete põhjendustes toodi pensionidega seotud probleemid esile. Vastusena kohandas sotsiaalkaitsekomitee oma läbivaatamispõhimõtteid ning tavapäraseid riigipõhised läbivaatamised selles poliitikavaldkonnas toimusid temaatilise arutelu käigus.

Arutelu käigus selgus, et riiklikud pensionid on jätkuvalt taganud enamikule pensionäridele stabiilse sissetuleku kõikides liikmesriikides. Sellega seoses võib eeldada, et COVID-19 kriis, millel on märkimisväärne mõju töö- ja finantsturgudele, mõjutab ka vanaduspõlve sissetulekuid ja avaldab täiendavat survet pensionisüsteemide rahastamisele, mille puhul ei ole pandeemia mõju lõplikult selge.

Hoolimata pandeemia suhteliselt piiratud mõjust pensionisüsteemidele lühiajalises perspektiivis, esineb mitmeid pikaajalisi probleeme, mis on seotud pensionide piisavuse ja kestliku rahastamise säilitamisega vananeva ühiskonna, muutuva majanduse ja tööturu tingimustes. Probleemide keerukust arvestades on liikmesriigid rakendanud reforme mitmeaastaste tsüklite raames.

Varasemate reformide puhul on kõige levinumaks lähenemisviisiks olnud tegeliku pensioniea tõstmisele keskendumine. Viimastel aastatel on liikmesriigid tõstnud seadusjärgset pensioniiga, piiranud ennetähtaegselt pensionile jäämise võimalusi, muutnud sisse maksete tegemise nõudeid ja tugevdanud (negatiivseid) stiimuleid, et soodustada hilisemat pensionile jäämist. Üha enam on levinud paindlikud pensionivõimalused, mille eesmärk on soodustada pikemat tööelu ja vähendada ennetähtaegselt pensionile jäämist. Paljud reformid hõlmasid automaatsete kohandamismehhanismide kehtestamist, mis seoksid otseselt peamised pensioniparameetrid, nagu pensioniiga või hüvitised, demograafiliste muutustega.

Hiljutised reformid osutavad ka suundumusele kaotada järk-järgult eripensionid, mis võimaldavad teatud elanikkonnarühmade sooduskohtlemist. Mõned reformid on parandanud pensionisüsteemide kättesaadavust inimestele, kes töötavad muus töösuhtes kui alaline täistööajaga töötamine, kuid suured lõhed ei ole kuhugi kadunud. Mõned reformid on käsitletud ka lisa- või erapensionide rolli vanas eas saadava sissetuleku tagamisel.

Sotsiaalkaitsekomitee temaatiline arutelu näitab, et hoolimata võetud meetmetest on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et lahendada piisavuse ja kestlikkusega seotud probleemid, millega kogu ELi pensionisüsteemid silmitsi seisavad. Liikmesriigid peaksid jätkama meetmete võtmist tööea pikendamiseks. Jõupingutusi pensioniea või karjäärinõuete, hüvitiste või kogumismäärade, mis kajastavad oodatava eluea pikenemist, kohandamiseks tuleks täiendada paindlike töövõimalustega, sealhulgas võimalusega kombineerida pensioni tööst saadava sissetulekuga. Teadlikkuse tõstmine ja pensionisüsteemide atraktiivsemaks muutmine karjääri alustavate inimeste jaoks võib mõjutada töötajate käitumist. Selles mõttes peaks pikema tööelu edendamine algama karjääri alguses ja mitte ainult pensioniea lähenedes. Edasilükatud pensionile jäämise või lisapensionidesse investeerimise maksusoodustused mängivad jätkuvalt olulist rolli, kuigi nende ümberjaotamisega seotud mõju tuleb hoolikalt kaaluda.

Samal ajal on pikema tööelu tagamine valdkondadevaheline küsimus, mida tuleb edendada mitmes poliitikavaldkonnas võetavate meetmetega. Selle oluline eeltingimus on, et tööturud võimaldaksid pikendada tööelu – see hõlmab pidevõppe võimalusi ning paindliku, tervisliku ja ohutu töökeskkonna tagamist, mis vastab eakamate töötajate vajadustele. Vanemate töötajate töölejäamise hõlbustamiseks on vaja juurdepääsu kvaliteetsetele tervishoiu- ja sotsiaalteenustele. Tihedam poliitikavaldkondadevaheline koostöö ning sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine on jätkuvalt olulised tegurid pikema tööelu strateegiate väljatöötamisel.

Sotsiaalkaitsekomitee läbivaatamised on samuti näidanud, et ebatüüpilist tööd tegevad ja mittepalgalised töötajad on endiselt alakaitstud, mis kahjustas nii pensionisüsteemide piisavust kui ka sissemaksebaasi. Neil rühmadel ja madalama sissetulekuga töötajatel üldiselt on samuti väiksem juurdepääs täiendavatele pensioniskeemidele. Seetõttu on vaja teha pidevaid jõupingutusi, et tagada sellistele töötajatele piisav kaetus ja võimalused koguda pensioniõigusi, järgides nõukogu soovitusi, milles käsitletakse juurdepääsu sotsiaalkaitsele,⁴ ning kohandada pensionisüsteeme vastavalt töö olemuse muutumisele, et kaitsta paremini kõiki töötajaid.

⁴ Nõukogu 8. novembri 2019. aasta soovitus, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele.

Varasemad reformid on aidanud stabiliseerida pikaajalisi pensionikulusid, kuid see on sageli toimunud pensionide piisavuse arvelt tulevikus. Seetõttu on endiselt suur väljakutse kindlustada küllaldane rahastamine, et tagada piisavad hüvitised ja pensionide kaetus. Arutelud on näidanud, et mitmes liikmesriigis minnakse praegu üle sissemaksetena rahastamiselt maksupõhisemale rahastamisele. Võttes arvesse riikide erinevaid olusid, võib pensionisüsteemide sotsiaalsete eesmärkide saavutamine koos kestlikkuse säilitamisega nõuda liikmesriikidelt erinevaid rahastamisviise.

Neid tähelepanekuid silmas pidades kutsub sotsiaalkaitsekomitee üles pidama ulatuslikku ja avatud arutelu selle üle, kuidas pensionisüsteemid ja üldisemalt sotsiaalkaitsesüsteemid saaksid toetada piisavaid hüvitisi, võttes arvesse elanikkonna vananemist ja muutuvaid tööturge. Peamiste ühiste probleemide üksikasjalikum analüüs on kättesaadav 2021. aasta ühises aruandes pensionide piisavuse kohta, mille koostasid sotsiaalkaitsekomitee ja Euroopa Komisjon.

Tervishoiuvaldkonna reformid

COVID-19 pandeemia on pannud riiklikud tervishoiusüsteemid enneolematu surve alla, paljastades olemasolevad struktuursed nõrkused ja toonud kõigis liikmesriikides esile vajaduse parandada nende valmisolekut reageerida paremini kriisiolukordadele. Sellest tulenevalt pöörati 2020. aasta Euroopa poolaasta tsüklis suurt tähelepanu tervishoiuvaldkonna reformidele, kusjuures kõigile liikmesriikidele esitati riigipõhine soovitus, milles käsitletakse nende süsteemide vastupanuvõimet.

Lisaks keskenduti sõltuvalt liikmesriigist ka järgmisele: tööjõupuudus ja töötingimused (BG, HR, CY, CZ, DK, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, RO, SK, SI, ES, SE); elutähtsate meditsiinitoodete ja -taristu kättesaadavus (BE, DK, EE, ES, FR, HU, IT, LV, LT, MT, RO, SK, SI, ES, SE); ravi kättesaadavus, kvaliteet ja olemasolu (BG, CY, EL, HR, EE, FI, LT, LV, PT, RO); e-tervise digitaalteenuse taristu ja selle kasutuselevõtt (HR, CZ, FR, DE, ES, LU, LV, NL, PL); ravi üleviimine haiglast ambulatoorseks (AT, CZ, EE, HU, IE, MT, SK); ravi üldine koordineerimine, juhtimine ja integreerimine (HR, CZ, FI, IT, LU, SK); ning tervishoiusüsteemi finantssuutlikkus (BG, LV, PL).

Sotsiaalkaitsekomitee riigipõhistes läbivaatamistes ja temaatilises arutelus kinnitati, et COVID-19 pandeemia järel võtsid kõik liikmesriigid oma tervishoiusüsteemide toimimise toetamiseks erakorralisi meetmeid. **Tervishoiu rahastamist suurendati märkimisväärselt**, paigutades vahendeid ümber riigieelarve muudest ridadest ja mitmest ELi rahastamisvahendist. Lisavahendeid kasutati intensiivravi suutlikkuse suurendamiseks ning kriitilise tähtsusega meditsiinitarvete ja tervishoiutöötajate kättesaadavuse tagamiseks. Mitmed liikmesriigid kehtestasid ka sätteid, et hüvitada haiglatele, tervishoiuteenuste osutajatele ja asutustele COVID-19-ga seotud raviteenuste nõudluse ja pakkumise muutustest tulenev rahaline kahju, näiteks voodikohtade eest, mis jäid kriisi tõttu edasi lükatud plaanilise ravi tõttu kasutamata.

Kriis näitas ka, et mitmes liikmesriigis esineb **tervishoiutöötajate struktuurne puudus, millega tuleb tegeleda**. Kõik liikmesriigid rakendasid erakorralisi meetmeid, et toetada pandeemia puhkemisel tervishoiutöötajaid, kelle arv oli piiratud. Kõige suurema surve all olnud haiglatöötajad said lisahüvitisi ja mitmes liikmesriigis loodi vaimse tervise tugiteenused. Töötajate teisele ametikohale viimise hõlbustamiseks suurendati koolitusvõimalusi ning teatavaid mittekliinilisi ülesandeid suunati täitma meditsiiniüliõpilased, vabatahtlikud ja sõjaväelased.

Muudatusi tehti ka tervishoiutöötajate ülesannetes ja kohustustes individuaalsel ja organisatsioonilisel tasandil. Haiglates suunati haiguspuhanguga toimetulekuks olemasolevad töötajad ümber. Kliinilise rolli optimeerimiseks vaadati läbi, kuidas korraldada sellise ravi osutamist, mis ei olnud seotud COVIDiga. Paljudes riikides laiendati kohalike apteekrite ja perearstide rolli, vähemalt ajutiselt, et vähendada vajadust arstikonsultatsioonide järele selliste patsientide puhul, kes ei ole COVID-19 patsiendid. Selleks et tegeleda tööjõuprobleemidega pikas perspektiivis, teatasid paljud liikmesriigid meetmetest, millega rahastatakse täiendavate töökohtade loomist tervishoius, et suurendada meditsiinieriala atraktiivsust ning pakkuda olemasolevatele töötajatele täiendavaid koolitus- ja spetsialiseerumisvõimalusi. Kõige vahetumas pandeemiajärgses faasis tuleb hoolikalt kaaluda koormust, mis ootab meditsiinitöötajaid ees kriisi tõttu edasi lükatud plaanilise ravi kuhjumise tõttu.

Kriis on toonud esile **tugevate turvavõrgustike tähtsuse** tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamisel kõige haavatavamatele, samuti **strateegilise vajaduse sotsiaal- ja tervishoiusüsteemide tõhusa koordineerimise järele**. Tundub, et liikmesriikide meetmed rahalise toetuse andmiseks ja tervishoiuteenuste jätkuva kättesaadavuse tagamiseks on leevendanud pandeemia mõju kõige haavatavamatele, kes on seni kandnud pandeemia tervise mõjude suurima osa, kuid ei ole seda kõrvaldanud. Lisaks võib keskendumine COVID-19 patsientidele ja pandeemia algfaasis vajatavale kiireloomulisele ravile olla toonud kaasa selle, et vähem tähelepanu on pööratud peamistele sotsiaalsetele teguritele, mis põhjustavad suuremat haavatavust halva tervise suhtes, sealhulgas sellistele teguritele nagu üksindus, ebatervislik eluviis ja füüsiline keskkond, aga ka muud sotsiaalsed probleemid, nagu eluaseme olukord, võlg ja stress.

Pandeemiajärgsel perioodil peaksid liikmesriigid taas keskenduma **ennetusele ja tervislike eluviiside edendamisele** ning tugevdama jõupingutusi **esmatasandi arstiabi osutamise parandamiseks**. See ei aitaks mitte ainult parandada elanikkonna tervisenäitajaid, vaid leevendaks ka vajadust spetsialiseerunud meditsiinitöötajate ja kuluka haiglaravi järele. Samuti on oluline, et lühiajaline toetus väljenduks tegevusena, millega saavutatakse pikaajaline olukorra paranemine kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga. Paljud aspektid, mida saaks sel eesmärgil võimendada, ei kuulu tervishoiu valdkonda, nt töö ja töajõud, haridus, füüsiline elukeskkond ja sotsiaalkindlustus. See tähendab, et vaja on tihedamat **valdkondadevahelist koostööd** ministeeriumide, aga ka sidusrühmade vahel.

COVID-19 puhang oli ka **innovatsiooni katalüsaatoriks**. Jõupingutused viiruse leviku piiramiseks, üritades samas säilitada esmatasandi tervishoiuteenuste kvaliteeti, tõid kaasa telemeditsiini ja muude digilahenduste kasutamise enneolematu kasvu liikmesriikides. Asendades füüsilised visiidid ja ratsionaliseerides teenusevajaduste hindamist, võib telemeditsiini laialdasem kasutamine parandada arstiabi kättesaadavust, vähendada üldkulusid ja kättesaadavuse piirkondlikku ebavõrdsust ning aidata vähendada tervishoiutöötajate puudust.

Samal ajal võib innovatsioon tervishoiuteenuste osutamisel suurendada digilõhet, mis on seotud piiratud digioskuste ja IT-juurdepääsu küsimustega. Sellel võib olla negatiivne mõju ebasoodsas sotsiaal-majanduslikus olukorras olevatele sotsiaalsetele rühmadele või vähem arenenud digitaristuga piirkondades elavatele inimestele. Sellistele rühmadele tuleb anda täiendavat teavet ja tuge tagamaks, et neid ei jäeta kõrvale. Võib osutada vajalikuks säilitada kombineeritud lähenemisviis, mis hõlmab tervishoiuteenuste nii digitaalset kui ka füüsilist pakkumist, et edendada kvaliteetsete tervishoiuteenuste kättesaadavust kõigi jaoks.

Pikemat perspektiivi silmas pidades jätkavad mitmed liikmesriigid enne pandeemiat alustatud **tervishoiureformide rakendamist**. Teised töid esile uued põhjalikud tervishoiusüsteemi reformikavad, millega nähakse ette märkimisväärsed uued investeeringud tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse sektorisse mitme aasta jooksul ja ELi rahastamise toel. Mitu liikmesriiki on moodustanud ka uurimiskomisjonid, et võtta arvesse kriisist saadud kogemusi. Selliste uurimiste tulemuste põhjal tegutsemine võib kaasa tuua paremad meetmed tulevaseks kriisivalmiduseks.

Pikaajalise hoolduse valdkonna reformid

COVID-19 pandeemia suur mõju pikaajalise hoolduse pakkumisele on toonud esile vajaduse vaadata läbi selle sektori arengusuunad. 2020. aastal esitati kolmele liikmesriigile (FI, PT, SI) riigipõhine soovitus, et parandada oma pikaajalise hoolduse süsteemide kättesaadavust ja tugevdada nende vastupanuvõimet. Mitmes liikmesriigis on 2020. aasta riigipõhiste soovituste põhjendustes kajastatud ka selliseid küsimusi nagu tervishoiuteenuste kestlikkus, kulutõhusus, kättesaadavus, taskukohasus ja kvaliteet.

Sotsiaalkaitsekomitee läbivaatamised ja nendega seotud temaatilised arutelud kinnitasid, et pandeemia on pikaajalise hoolduse süsteeme tugevalt mõjutanud. Suremus hooldekodudes moodustas olulise osa kõigist COVID-19-ga seotud surmajuhtumitest, mille põhjuseks oli sealsete elanike suur haavatavus haiguse suhtes ja – eriti puhangu esimestel kuudel – testimise suutlikkusega seotud probleemid ja isikukaitsevahendite puudumine. Sotsiaalsel distantseerumisel ja isolatsioonil oli sageli negatiivne mõju pikaajalise hoolduse asutuste elanike tervisele (eelkõige vaimsele tervisele) ja heaolule. Mitteametlikel hooldajatel, kellest enamik on naised, on muutunud keerulisemaks töö ja hoolduse ühitamine. Mõnes riigis vähendasid professionaalsed tugiteenuste osutajad oma teenuseid, mis suurendas hooldajate psühholoogilist pinget veelgi.

Avaliku sektori asutused reageerisid paljudele probleemidele, võttes kasutusele mitmeid lühiajalisi meetmeid pikaajalise hoolduse pakkumise säilitamiseks ning elanike ja hooldajate elu kaitsmiseks. Märgiti, et sotsiaal- ja tervishoiuasutuste tihe koostöö on pandeemia ohjeldamisel eriti oluline, kuid sotsiaalkaitsekomitee läbivaatamised on näidanud, et sotsiaalteenuste ja tervishoiusüsteemide vahelist koostööd tuleks tugevdada.

Lisaks COVID-19 pandeemiale, ja pidades silmas Euroopa vananevat elanikkonda, peavad liikmesriigid jätkama jõupingutusi pikaajalise hooldusega seotud struktuursete probleemide lahendamiseks. Need hõlmavad eelkõige seda, kuidas: tagada kõigile abivajajatele taskukohane ja piisav juurdepääs pikaajalise hoolduse teenustele; pakkuda kvaliteetseid pikaajalise hoolduse teenuseid; tagada piisav pikaajalise hooldusega tegelev tööjõud ja toetada mitteametlikke hooldajaid; ning rahastada pikaajalise hoolduse süsteeme ajal, mil nõudlus hoolduse järele kasvab ja tööjõud väheneb. Peamiste ühiste probleemide üksikasjalikum analüüs on kättesaadav 2021 aasta ühises aruandes pikaajalise hoolduse kohta, mille koostasid sotsiaalkaitsekomitee ja Euroopa Komisjon.

1. lisa: Tööhõivekomitee mitmepoolse järelevalve tulemusel tehtud riigipõhised järeldused
2. lisa: Sotsiaalkaitsekomitee rakendamise mitmepoolse läbivaatamise tulemusel tehtud riigipõhised järeldused
3. lisa: Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee ühiste mitmepoolsete läbivaatamiste tulemusel tehtud riigipõhised järeldused